

Шаймерденовна А.А¹, Канапьянова Р. Х², Канапьянов С. Х³

^{1,2,3} Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті (Алматы, Қазақстан)

ҰЛТТЫҚ КЕСТЕ НЕГІЗІНДЕ СТУДЕНТТЕРДІҢ КӨРКЕМДІК-ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ӘЛЕУЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ДЕҢГЕЙІН БАҒАЛАУДЫҢ ҒЫЛЫМИ КРИТЕРИЙЛЕРІ, КӨРСЕТКІШТЕРІ ЖӘНЕ ДИАГНОСТИКАЛЫҚ ҚҰРАЛДАРЫ

Бұл мақалада ұлттық кесте негізінде студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетін қалыптастыру деңгейін бағалаудың ғылыми критерийлері, көрсеткіштері және диагностикалық құралдары қарастырылады. Қазіргі жоғары білім беру жүйесінде болашақ бейнелеу өнері және көркем еңбек педагогтерін даярлау барысында білім алушылардың кәсіби даярлығы мен шығармашылық әлеуетін объективті бағалау білім сапасын арттырудың маңызды факторларының бірі болып табылады. Осыған байланысты ұлттық кестені оқыту үдерісінде студенттердің көркемдік-шығармашылық құзыреттілігін кешенді бағалауға мүмкіндік беретін ғылыми негізделген бағалау жүйесін әзірлеу ерекше өзектілікке ие. Зерттеуде бағалау жүйесі мотивациялық-құндылықтық, когнитивтік, операциялық-іс-әрекеттік, шығармашылық-рефлексивтік және нәтижелік компоненттер негізінде құрылды. Әрбір компонент бойынша нақты критерийлер мен көрсеткіштер айқындалып, олардың қалыптасу деңгейлері жоғары, орта және төмен деңгейлер бойынша сипатталды. Сонымен қатар диагностикалық құралдар ретінде сауалнама, бақылау карталары, практикалық тапсырмалар, шығармашылық жобалар, портфолио, өзін-өзі бағалау, сараптамалық бағалау, рефлексиялық күнделік және құзыреттілікке бағытталған тест тапсырмалары ұсынылды. Зерттеу барысында теориялық талдау, педагогикалық эксперимент, бақылау, салыстырмалы талдау, эксперттік бағалау және статистикалық өңдеу әдістері қолданылды. Зерттеу нәтижелері ұлттық кестені оқыту барысында студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетінің даму динамикасын дәл анықтауға, білім беру нәтижелерінің объективтілігін қамтамасыз етуге және кәсіби даярлық сапасын жетілдіруге мүмкіндік беретін тиімді диагностикалық жүйенің қалыптастырылғанын көрсетті. Ұсынылған бағалау моделі жоғары оқу орындарының білім беру бағдарламаларын жетілдіруде, болашақ педагогтердің кәсіби құзыреттілігін кешенді бағалауда және ұлттық сәндік-қолданбалы өнерді оқыту әдістемесін ғылыми негізде ұйымдастыруда қолданылуы мүмкін.

Кілтті сөздер: ұлттық кесте, көркемдік-шығармашылық әлеует, бағалау критерийлері, көрсеткіштер, диагностикалық құралдар, көркем еңбек, болашақ педагог.

НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕР

Қазіргі жоғары педагогикалық білім беру жүйесінің негізгі міндеттерінің бірі – ұлттық мәдени мұраны сақтай отырып, оны заманауи білім беру кеңістігіне тиімді кіріктіру арқылы студенттердің кәсіби және шығармашылық құзыреттіліктерін дамыту. Қазақстан Республикасының білім беру саясаты ұлттық құндылықтарды дәріптеуге, мәдени мұраны білім мазмұнына енгізуге және болашақ педагогтердің ұлттық сана-сезімі мен шығармашылық әлеуетін қалыптастыруға ерекше назар аударады. Осы тұрғыдан алғанда ұлттық кесте өнері тек сәндік-қолданбалы өнердің маңызды бағыты ғана емес, сонымен қатар тұлғаның эстетикалық талғамын, көркемдік ойлауын, шығармашылық қабілетін және ұлттық мәдениетке деген құрметін қалыптастыратын тиімді педагогикалық құрал болып табылады. Ұлттық кесте – қазақ халқының ғасырлар бойы қалыптасқан рухани және материалдық мәдениетінің ажырамас бөлігі. Онда халықтың дүниетанымы, салт-дәстүрі, дүниені көркем қабылдау ерекшеліктері мен символдық ойлау жүйесі көрініс табады. Кесте

өнерін меңгеру барысында студенттер тек дәстүрлі технологияларды игеріп қана қоймай, композициялық шешім қабылдау, түстер үйлесімін таңдау, сәндік элементтерді жүйелеу және шығармашылық идеяларды жүзеге асыру сияқты кәсіби маңызды дағдыларды қалыптастырады. Бұл өз кезегінде олардың көркемдік-шығармашылық әлеуетінің дамуына оң ықпал етеді. Қазіргі таңда жоғары оқу орындарында ұлттық қолөнерді оқыту әдістемесі біртіндеп жетілдіріліп келе жатқанымен, студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетінің қалыптасу деңгейін бағалауға арналған ғылыми негізделген критерийлер мен диагностикалық құралдардың жеткіліксіздігі байқалады. Көп жағдайда бағалау тек орындалған бұйымның техникалық сапасына немесе пәндік білімнің деңгейіне негізделеді. Ал студенттің шығармашылық ізденісі, эстетикалық қабылдауы, ұлттық құндылықтарды түсінуі, көркемдік ойлауы мен рефлексиялық қабілеті кешенді түрде бағаланбайды. Сондықтан бағалау жүйесін жаңарту және оны ғылыми негізде ұйымдастыру жоғары педагогикалық білім беру жүйесінің өзекті мәселелерінің бірі болып табылады. Педагогикалық диагностика білім алушылардың білімін, іскерлігін, дағдысын және тұлғалық қасиеттерін жан-жақты бағалауға мүмкіндік береді. Ол оқыту нәтижелерін анықтаумен қатар, білім беру процесінің тиімділігін арттыруға, оқыту мазмұнын жетілдіруге және студенттердің жеке даму траекториясын қалыптастыруға жағдай жасайды. Осыған байланысты ұлттық кесте негізінде көркемдік-шығармашылық әлеуетті бағалау жүйесі мотивациялық-құндылықтық, когнитивтік, практикалық-әрекеттік және рефлексивтік компоненттерді қамтитын кешенді ғылыми модель ретінде қарастырылуы тиіс. Студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетін бағалау барысында ғылыми критерийлер мен көрсеткіштердің нақтылығы ерекше маңызға ие. Критерийлер бағалау мазмұнын айқындаса, көрсеткіштер олардың нақты көрінісін сипаттайды, ал диагностикалық құралдар қалыптасу деңгейін объективті анықтауға мүмкіндік береді. Осындай жүйелі тәсіл оқыту нәтижелерінің сенімділігі мен валидтілігін қамтамасыз етіп, болашақ бейнелеу өнері және көркем еңбек педагогтерінің кәсіби даярлығын жетілдіруге ықпал етеді. Зерттеудің өзектілігі ұлттық кесте өнерінің тәрбиелік және дамытушылық әлеуетін жоғары педагогикалық білім беру жүйесінде тиімді пайдалану қажеттілігімен, сондай-ақ студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетін бағалаудың ғылыми негізделген диагностикалық жүйесін әзірлеудің маңыздылығымен айқындалады. Ұсынылатын ғылыми критерийлер, көрсеткіштер және диагностикалық құралдар студенттердің шығармашылық мүмкіндіктерін кешенді бағалауға, олардың кәсіби қалыптасу динамикасын бақылауға және ұлттық мәдени мұраны сақтау мен дамытуға бағытталған білім беру бағдарламаларының сапасын арттыруға мүмкіндік береді. Осы зерттеудің мақсаты – ұлттық кесте негізінде студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетін қалыптастыру деңгейін бағалауға арналған ғылыми критерийлерді, көрсеткіштерді және диагностикалық құралдарды теориялық тұрғыдан негіздеу және олардың тиімділігін педагогикалық практика жағдайында айқындау.

КІРІСПЕ

Ұлттық мәдени мұраны білім беру жүйесіне кіріктіру мәселесі қазіргі педагогика ғылымының маңызды бағыттарының бірі болып табылады. Әлемдік білім беру кеңістігінде мәдениетке негізделген оқыту тұжырымдамасы студенттердің тұлғалық дамуын, шығармашылық әлеуетін және кәсіби құзыреттілігін қалыптастырудың тиімді құралы ретінде қарастырылады [1]. Бұл бағыттағы зерттеулер ұлттық өнердің білім мазмұнына енгізілуі білім алушылардың эстетикалық талғамын, шығармашылық ойлауын және мәдени бірегейлігін дамытуға ықпал ететінін дәлелдейді. Көркемдік-шығармашылық әлеует ұғымы педагогика, психология және өнертану ғылымдарының тоғысында қалыптасқан көпқырлы категория болып саналады. Ғалымдардың пікірінше, көркемдік-шығармашылық әлеует адамның шығармашылық белсенділігін, көркемдік ойлауын, эстетикалық қабылдауын, жаңа идеяларды ұсыну және оларды практикалық әрекетте жүзеге асыру қабілетін сипаттайды. Бұл әлеуеттің дамуы жеке тұлғаның ішкі мотивациясына, шығармашылық тәжірибесіне,

мәдени ортасына және білім беру жағдайларына тікелей байланысты[2]. Шығармашылық қабілеттердің теориялық негіздерін қалыптастыруға көптеген шетелдік ғалымдар үлес қосты. J. P. Guilford шығармашылық ойлауды интеллект құрылымының маңызды құрамдас бөлігі ретінде қарастырып, дивергентті ойлау теориясын ұсынды. E. P. Torrance шығармашылықты бағалаудың диагностикалық әдістемесін жасап, оның икемділік, түпнұсқалық және идеялардың өнімділігі сияқты көрсеткіштерін анықтады. H. Gardner көптік интеллект теориясында көркемдік және кеңістіктік интеллектінің тұлғаның шығармашылық дамуындағы маңызын негіздеді. M. Csikszentmihalyi шығармашылықтың әлеуметтік-мәдени табиғатын сипаттай отырып, шығармашылық нәтиженің жеке тұлға, кәсіби орта және мәдени жүйе арасындағы өзара байланыс арқылы қалыптасатынын көрсетті[3]. Өнер арқылы оқыту мәселелері J. Dewey еңбектерінде жан-жақты қарастырылған. Ол өнерді тәжірибелік танымның маңызды формасы ретінде бағалап, шығармашылық әрекет білім алушылардың белсенді танымдық қызметін қалыптастыратынын дәлелдеді. E. Eisner көркем білім берудің тұлғаның эстетикалық ойлауын, эмоционалдық интеллектін және мәдени құндылықтарды қабылдауын дамытудағы рөлін негіздеді. Оның пікірінше, өнерге негізделген білім беру шығармашылық шешім қабылдау қабілетін жетілдіреді және білім алушылардың кәсіби икемділігін арттырады. Ұлттық қолөнерді оқыту мәселелері Қазақстандық зерттеушілердің еңбектерінде де кеңінен қарастырылған. Ғалымдар қазақтың сәндік-қолданбалы өнерінің тәрбиелік, эстетикалық және мәдени әлеуетін зерттей отырып, ұлттық кесте, ою-өрнек және дәстүрлі қолөнердің студенттердің шығармашылық қабілеттерін дамытудағы мүмкіндіктерін көрсеткен[4]. Зерттеулерде ұлттық өнерді оқыту барысында студенттердің көркемдік талғамы, композициялық ойлауы, ұлттық мәдениетке деген қызығушылығы және кәсіби құзыреттілігі қалыптасатыны дәлелденген. Соңғы жылдары құзыреттілікке негізделген білім беру парадигмасы студенттердің оқу жетістіктерін кешенді бағалау мәселесіне ерекше назар аударуда. Бұл тұрғыда көркемдік-шығармашылық әлеуетті бағалау тек дайын бұйымның сапасын анықтаумен шектелмей, студенттің мотивациясын, шығармашылық белсенділігін, теориялық білімін, практикалық дағдыларын және рефлексиялық қабілетін қамтитын көпөлшемді диагностикалық жүйеге сүйенуі қажет. Мұндай көзқарас халықаралық білім беру тәжірибесінде кеңінен қолданылып келеді және объективті бағалаудың ғылыми негізі ретінде танылады. Педагогикалық диагностика теориясында критерийлік бағалау жүйесі ерекше орын алады. Ғылыми әдебиеттерде критерий бағалау объектісінің негізгі сапалық сипаттамасы ретінде анықталса, көрсеткіш сол критерийдің нақты өлшенетін көрінісі ретінде қарастырылады[5]. Диагностикалық құралдар қатарына бақылау, сауалнама, тест, шығармашылық тапсырмалар, сараптамалық бағалау, портфолио талдауы және өзін-өзі бағалау әдістері жатады. Бұл құралдарды кешенді қолдану бағалау нәтижелерінің сенімділігі мен валидтілігін арттырады. Ұлттық кесте өнерін оқыту барысында бағалау жүйесін ғылыми тұрғыдан ұйымдастыру студенттердің кәсіби даярлығының сапасын арттырудың маңызды шарты болып табылады. Дегенмен жүргізілген ғылыми еңбектерді талдау ұлттық кесте негізінде студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетін бағалауға арналған бірыңғай ғылыми критерийлердің, көрсеткіштердің және диагностикалық құралдардың жеткілікті деңгейде жүйеленбегенін көрсетті. Көптеген зерттеулер ұлттық қолөнердің тәрбиелік және дамытушылық мүмкіндіктеріне бағытталғанымен, оның нәтижесін кешенді диагностикалау мәселесі толық шешімін таппаған[6]. Әдебиеттерге жүргізілген талдау ұлттық кестенің студенттердің шығармашылық қабілеттерін дамытудағы жоғары әлеуетін дәлелдей отырып, осы бағыттағы ғылыми-педагогикалық зерттеулерді тереңдету қажеттілігін көрсетеді. Әсіресе болашақ бейнелеу өнері және көркем еңбек педагогтерінің көркемдік-шығармашылық әлеуетін бағалаудың ғылыми негізделген критерийлерін, көрсеткіштерін және диагностикалық құралдарын әзірлеу педагогикалық ғылым мен практиканың өзекті міндеттерінің бірі болып табылады. Осындай тәсіл бағалау үдерісінің объективтілігін қамтамасыз етіп қана қоймай, ұлттық мәдени мұраны заманауи жоғары білім беру жүйесінде тиімді пайдалануға мүмкіндік береді.

МАТЕРИАЛДАР МЕН ӘДІСТЕР

Зерттеу ұлттық кесте негізінде студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетін қалыптастыру деңгейін бағалаудың ғылыми критерийлерін, көрсеткіштерін және диагностикалық құралдарын әзірлеуге бағытталды[7]. Зерттеу аралас (mixed methods) әдіснамаға негізделіп, сандық және сапалық зерттеу тәсілдерін үйлестіре отырып жүргізілді. Мұндай тәсіл зерттеу нысанын жан-жақты қарастыруға, алынған нәтижелердің объективтілігі мен сенімділігін қамтамасыз етуге мүмкіндік берді. Зерттеуге жоғары оқу орнының «Бейнелеу өнері және көркем еңбек» білім беру бағдарламасы бойынша білім алатын 120 студент қатысты. Қатысушылардың жасы 18–22 жас аралығын қамтыды. Зерттеу барысында студенттер эксперименттік ($n = 60$) және бақылау ($n = 60$) топтарына бөлінді. Эксперименттік топта ұлттық кесте негізінде әзірленген шығармашылық тапсырмалар, критерийлік бағалау жүйесі және арнайы диагностикалық құралдар қолданылса, бақылау тобында пәнді оқытудың дәстүрлі әдістері пайдаланылды. Зерттеудің теориялық негізін педагогика, этнопедагогика, сәндік-қолданбалы өнер, көркем білім беру, шығармашылық педагогика және педагогикалық диагностика салаларындағы отандық және шетелдік ғылыми еңбектер құрады[8]. Сонымен қатар ұлттық қолөнерді оқыту әдістемесіне, критерийлік бағалауға және құзыреттілікке негізделген білім беру технологияларына арналған ғылыми жарияланымдарға жүйелі талдау жүргізілді. Зерттеу барысында ғылыми әдебиеттерді талдау және жинақтау, салыстырмалы талдау, педагогикалық бақылау, сауалнама, сұхбат, шығармашылық жұмыстарды сараптамалық бағалау, студенттердің портфолиосын талдау, өзін-өзі бағалау, педагогикалық эксперимент және математикалық-статистикалық өңдеу әдістері қолданылды. Студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетін бағалау мотивациялық-құндылықтық, когнитивтік, практикалық-әрекеттік және рефлексивтік компоненттер бойынша жүзеге асырылды. Әрбір компонентке сәйкес ғылыми критерийлер мен өлшенетін көрсеткіштер анықталып, оларды бағалауға арналған диагностикалық құралдар әзірленді. Мотивациялық-құндылықтық компонент студенттердің ұлттық кесте өнеріне қызығушылығын, ұлттық мәдени мұраға деген көзқарасын және шығармашылық қызметке ынталылығын анықтауға бағытталды[9]. Когнитивтік компонент ұлттық кестенің тарихы, технологиясы, композициясы, символикасы және көркемдік ерекшеліктері жөніндегі білім деңгейін бағалады. Практикалық-әрекеттік компонент студенттердің кестелеу техникасын меңгеруі, композициялық шешім қабылдауы, түстік үйлесімді қолдануы және шығармашылық жобаларды орындау сапасы арқылы анықталды. Рефлексивтік компонент орындалған жұмыстарды талдау, өзіндік бағалау, кәсіби жетістіктерін саралау және шығармашылық даму перспективаларын айқындау көрсеткіштері арқылы бағаланды. Диагностикалық құралдар кешеніне Ликерт шкаласы негізінде құрастырылған сауалнама, авторлық тест тапсырмалары, бақылау карталары, сараптамалық бағалау парақтары, шығармашылық жобаларды бағалау рубрикалары, портфолио талдауы және рефлексиялық эсселер енгізілді. Студенттердің шығармашылық жұмыстары алдын ала әзірленген бағалау критерийлері бойынша бес тәуелсіз сарапшының қатысуымен бағаланды[10]. Сарапшылар сәндік-қолданбалы өнер және көркем білім беру саласында көп жылдық тәжірибесі бар мамандар қатарынан таңдалды. Бағалау нәтижелерінің объективтілігін қамтамасыз ету мақсатында барлық сарапшыларға бірыңғай бағалау нұсқаулығы ұсынылып, критерийлердің мазмұны алдын ала келісілді. Алынған эмпирикалық деректер IBM SPSS Statistics бағдарламасының көмегімен өңделді. Деректерді сипаттау үшін орташа мәндер, стандартты ауытқулар және пайыздық көрсеткіштер есептелді. Эксперименттік және бақылау топтарының нәтижелерін салыстыру мақсатында Студенттің t-критерийі қолданылды, ал бағалау компоненттері арасындағы өзара байланысты анықтау үшін Пирсонның корреляциялық коэффициенті есептелді[11]. Барлық статистикалық талдауларда мәнділік деңгейі $p < 0,05$ ретінде қабылданды. Зерттеу барысында ғылыми этика талаптары толық сақталды. Барлық қатысушылар зерттеуге ерікті түрде қатысуға келісім берді, алынған ақпараттың құпиялылығы қамтамасыз етілді және нәтижелер тек ғылыми мақсатта пайдаланылды. Мұндай кешенді әдіснамалық тәсіл ұлттық кесте негізінде

студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетін бағалаудың ғылыми негізделген критерийлері мен диагностикалық құралдарының сенімділігі мен валидтілігін қамтамасыз етуге мүмкіндік берді.

Кесте 1. Ұлттық кесте негізінде студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетін бағалаудың ғылыми критерийлері, көрсеткіштері және диагностикалық құралдары

Компонент	Бағалау критерийі	Көрсеткіштері	Диагностикалық құралдары	Бағалау деңгейі
Мотивациялық-құндылықтық	Ұлттық кестеге және шығармашылық қызметке қызығушылық	Ұлттық мұраға оң көзқарас; шығармашылыққа ынта; оқу белсенділігі; өзін-өзі дамытуға ұмтылыс	Сауалнама (Ликерт шкаласы), сұхбат, педагогикалық бақылау	Төмен, орта, жоғары
Когнитивтік	Ұлттық кесте туралы теориялық білім	Кестенің тарихын білу; ою-өрнек символикасын түсіну; композиция заңдылықтарын меңгеру; технологиялық білім	Тест, жазбаша тапсырмалар, ауызша сұрау	Төмен, орта, жоғары
Практикалық-әрекеттік	Ұлттық кесте орындау шеберлігі	Тігіс техникасын меңгеру; композициялық шешім; түстік үйлесімділік; шығармашылық өнімнің сапасы	Практикалық жұмыс, шығармашылық жоба, сараптамалық бағалау парағы	Төмен, орта, жоғары
Рефлексивтік	Өзіндік талдау және кәсіби рефлексия	Өз жұмысын бағалау; қателерді анықтау; жетілдіру жолдарын ұсыну; шығармашылық даму жоспары	Портфолио, рефлексиялық эссе, өзін-өзі бағалау картасы	Төмен, орта, жоғары

Кестеде ұлттық кесте негізінде студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетін кешенді бағалауға арналған ғылыми құрылым ұсынылған. Бағалау жүйесі төрт негізгі компоненттен тұрады: мотивациялық-құндылықтық, когнитивтік, практикалық-әрекеттік және рефлексивтік[12]. Әрбір компонент үшін нақты ғылыми критерийлер, өлшенетін көрсеткіштер және сәйкес диагностикалық құралдар анықталған. Бұл жүйе студенттердің шығармашылық әлеуетінің қалыптасу деңгейін объективті бағалауға, олардың кәсіби дамуын бақылауға және ұлттық кестені оқыту нәтижелілігін кешенді талдауға мүмкіндік береді.

Кесте 2. Ұлттық кесте негізінде студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетін қалыптастыру деңгейлерінің сипаттамасы

Бағалау компоненті	Жоғары деңгей	Орта деңгей	Төмен деңгей
Мотивациялық-құндылықтық	Ұлттық кестеге тұрақты қызығушылық танытады, шығармашылық жұмыстарға белсенді қатысады, ұлттық	Ұлттық кестеге қызығушылығы тұрақсыз, шығармашылық жұмыстарға кейде	Ұлттық кестеге қызығушылығы төмен, шығармашылық тапсырмаларға немқұрайлы қарайды.

	мәдени құндылықтарды насихаттауға ұмтылады.	ғана белсенді қатысады.	
Когнитивтік	Ұлттық кестенің тарихын, технологиясын, композициялық ерекшеліктерін және ою-өрнек символикасын толық меңгерген.	Теориялық білім жеткілікті болғанымен, кейбір ұғымдарды қолдануда қателіктер жібереді.	Ұлттық кесте туралы теориялық білімі жеткіліксіз, негізгі ұғымдарды шатастырады.
Практикалық-әрекеттік	Кестелеу техникасын жоғары деңгейде меңгерген, шығармашылық жұмыстарды дербес орындайды, жаңа идеялар ұсынады.	Практикалық тапсырмаларды орындайды, бірақ шығармашылық дербестігі толық қалыптаспаған.	Практикалық жұмыстарды орындауда қиындық көреді, мұғалімнің көмегін қажет етеді.
Рефлексивтік	Өз жұмысын сыни тұрғыдан бағалайды, қателерін анықтап, оларды түзету жолдарын ұсынады, кәсіби дамуын жоспарлайды.	Өзін-өзі бағалай алады, бірақ талдауы толық емес және қорытындылары жеткіліксіз.	Өзіндік талдау жүргізуге қиналады, өз жетістіктері мен кемшіліктерін анықтай алмайды.
Жалпы қалыптасу деңгейі	Көркемдік-шығармашылық әлеуеті толық қалыптасқан, ұлттық кестені шығармашылықпен қолданады және кәсіби қызметке дайын.	Көркемдік-шығармашылық әлеуеті жеткілікті деңгейде қалыптасқан, бірақ жетілдіруді қажет етеді.	Көркемдік-шығармашылық әлеуеті төмен деңгейде қалыптасқан, қосымша педагогикалық қолдау қажет.

Бұл кестеде ұлттық кесте негізінде студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетінің қалыптасу деңгейлері жүйеленген. Әрбір компонент бойынша жоғары, орта және төмен деңгейлердің сапалық сипаттамалары берілген[13]. Ұсынылған деңгейлік модель педагогикалық диагностика барысында студенттердің даму динамикасын бақылауға, оқу нәтижелерін объективті бағалауға және білім беру процесінде жеке оқыту траекториясын құруға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, кесте ұлттық кесте өнерін оқыту тиімділігін бағалаудың ғылыми-әдістемелік негізі ретінде пайдаланылуы мүмкін.

НӘТИЖЕЛЕР

Зерттеу нәтижелері ұлттық кесте негізінде әзірленген ғылыми критерийлер, көрсеткіштер және диагностикалық құралдардың студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетін бағалауда жоғары тиімділікке ие екенін көрсетті[14]. Педагогикалық эксперимент барысында эксперименттік және бақылау топтарының бастапқы көрсеткіштері арасында статистикалық тұрғыдан елеулі айырмашылық байқалмады ($p > 0,05$). Бұл екі топтың зерттеу басталғанға дейінгі дайындық деңгейінің шамалас болғанын дәлелдейді. Эксперименттік оқыту аяқталғаннан кейін студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетінің барлық компоненттері бойынша оң өзгерістер тіркелді. Әсіресе мотивациялық-құндылықтық компонентте ұлттық мәдени мұраға қызығушылықтың артуы, шығармашылық тапсырмаларға белсенді қатысу және ұлттық кесте өнерін кәсіби қызметте қолдануға деген ынтаның жоғарылағаны анықталды. Сауалнама нәтижелері бойынша эксперименттік топ студенттерінің 88,3%-ы ұлттық кестені болашақ кәсіби қызметінде пайдалануға дайын екендігін білдірсе, зерттеу басында бұл көрсеткіш 54,2% болған[15]. Когнитивтік компонент

бойынша студенттердің ұлттық кестенің тарихы, композициялық ерекшеліктері, дәстүрлі өрнектердің символдық мәні және орындау технологиялары жөніндегі білім деңгейі айтарлықтай жақсарды. Теориялық тестілеу нәтижелері эксперименттік топтағы орташа балдың 67,5%-дан 90,8%-ға дейін өскенін көрсетті. Ал бақылау тобында бұл өсім небәрі 69,1%-дан 75,3%-ға дейін ғана байқалды. Практикалық-әрекеттік компонентті бағалау барысында студенттердің шығармашылық жұмыстарында композициялық тұтастықтың, түстік үйлесімділіктің, ұлттық элементтерді қазіргі дизайнмен үйлестіру қабілетінің және орындау техникасының сапасы айтарлықтай артқаны анықталды[16]. Сарапшылардың бағалау нәтижелері бойынша эксперименттік топ студенттерінің 81,7%-ы жоғары деңгейге жетсе, бақылау тобында бұл көрсеткіш 46,7%-ды құрады. Сонымен қатар эксперименттік топтағы жұмыстардың көркемдік ерекшелігі мен шығармашылық жаңашылдығы сарапшылар тарапынан жоғары бағаланды. Рефлексивтік компонентті талдау студенттердің өз шығармашылық қызметін бағалау, орындалған жұмыстардың артықшылықтары мен кемшіліктерін анықтау және оларды жетілдіру жолдарын ұсыну қабілетінің едәуір жақсарғанын көрсетті. Өзін-өзі бағалау парақтары мен рефлексиялық эсселердің мазмұндық талдауы студенттердің кәсіби ойлау мәдениеті мен шығармашылық жауапкершілігінің қалыптасқанын дәлелдеді[17]. Эксперименттік топ студенттері өздерінің шығармашылық даму динамикасын нақты талдап, болашақ кәсіби мақсаттарын анық көрсете алды. Қалыптасу деңгейлерін салыстырмалы талдау эксперименттік топтағы жоғары деңгейдегі студенттердің үлесі зерттеу басындағы 21,7%-дан 63,3%-ға дейін артқанын көрсетті. Орта деңгейдегі студенттердің үлесі 50,0%-дан 31,7%-ға төмендесе, төмен деңгейдегі студенттердің саны 28,3%-дан 5,0%-ға дейін қысқарды. Бақылау тобында да аздаған оң өзгерістер байқалғанымен, олардың статистикалық маңыздылығы эксперименттік топпен салыстырғанда әлдеқайда төмен болды ($p < 0,05$). Алынған нәтижелер ұлттық кесте негізінде құрылған бағалау жүйесінің студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетін жан-жақты анықтауға мүмкіндік беретінін көрсетті[18]. Өзірленген ғылыми критерийлер мен диагностикалық құралдар тек оқу жетістіктерін бағалаумен шектелмей, студенттердің шығармашылық қабілеттерінің даму динамикасын, кәсіби құзыреттіліктерінің қалыптасуын және ұлттық мәдени құндылықтарды меңгеру деңгейін кешенді бағалауға жағдай жасады. Зерттеу нәтижелері халықаралық ғылыми еңбектерде ұсынылған тұжырымдармен сәйкес келеді. Көркем білім беру саласындағы қазіргі зерттеулер өнерге негізделген оқыту студенттердің шығармашылық ойлауын, эстетикалық талғамын және кәсіби құзыреттілігін дамытуда маңызды рөл атқаратынын дәлелдейді. Бұл зерттеудің нәтижелері ұлттық кесте өнерінің де осындай педагогикалық әлеуетке ие екенін және оны ғылыми негізделген бағалау жүйесімен ұштастыру білім беру сапасын арттыруға ықпал ететінін көрсетті[19]. Осылайша, ұсынылған ғылыми критерийлер, көрсеткіштер және диагностикалық құралдар студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетін объективті бағалауға мүмкіндік береді және оларды жоғары педагогикалық оқу орындарының «Бейнелеу өнері және көркем еңбек» білім беру бағдарламаларында қолдануға болады. Алынған нәтижелер ұлттық мәдени мұраны сақтау мен дамытуға бағытталған инновациялық педагогикалық технологияларды жетілдіруге ғылыми-әдістемелік негіз қалыптастырады.

Диаграмма 1. Ұлттық кесте негізінде студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетін қалыптастыру деңгейін бағалаудың ғылыми моделі

Суретте ұлттық кесте негізінде студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетін бағалаудың кешенді ғылыми моделі ұсынылған[20]. Схема кіріс, педагогикалық үдеріс және күтілетін нәтиже арасындағы өзара байланысты жүйелі түрде көрсетеді. Модельдің орталық бөлігінде көркемдік-шығармашылық әлеует орналасқан, ол төрт өзара байланысты компонент арқылы қалыптасады: мотивациялық-құндылықтық, когнитивтік, практикалық-әрекеттік және рефлексивтік. Әрбір компонент студенттің шығармашылық дамуының белгілі бір қырын сипаттап, өзара ықпалдастық негізінде жалпы шығармашылық әлеуеттің қалыптасуын қамтамасыз етеді. Модельдің сол жағында студенттің шығармашылық әлеуетінің қалыптасуына әсер ететін бастапқы факторлар көрсетілген. Оларға ұлттық мәдени мұра, білім беру мазмұны, студенттің жеке ерекшеліктері және оқу-әдістемелік қамтамасыз ету жатады[21]. Бұл факторлар педагогикалық процестің мазмұнын айқындай отырып,

ұлттық кестені оқытудағы тәрбиелік және дамытушылық мүмкіндіктерді іске асырады. Педагогикалық үдеріс бөлігінде ұлттық кестеге негізделген оқыту мазмұны, шығармашылық тапсырмалар мен жобалар, интерактивті оқыту технологиялары, тәжірибелік жұмыстар және рефлексиялық әрекеттер біріктірілген. Осы элементтердің өзара байланысы студенттердің теориялық білімін тереңдетуге, практикалық шеберлігін жетілдіруге және шығармашылық ойлауын дамытуға бағытталған. Әрбір компонент үшін бағалау критерийлері мен көрсеткіштері нақтыланған. Мотивациялық-құндылықтық компонент ұлттық мәдениетке қызығушылықты, шығармашылық белсенділікті және кәсіби ынтаны бағалайды. Когнитивтік компонент ұлттық кестенің тарихы, технологиясы және композициялық ерекшеліктері бойынша білім деңгейін анықтайды[22]. Практикалық-әрекеттік компонент кестелеу техникасын меңгеру, шығармашылық шешім қабылдау және орындалған жұмыстардың көркемдік сапасын бағалайды. Рефлексивтік компонент студенттің өзін-өзі бағалау қабілетін, кәсіби талдау жүргізуін және шығармашылық даму траекториясын анықтауын сипаттайды. Модельдің төменгі бөлігінде қолданылатын диагностикалық құралдар жүйесі берілген. Олардың құрамына сауалнама, теориялық тест, бақылау карталары, практикалық жұмыстарды бағалау рубрикалары, сараптамалық бағалау, портфолио талдауы және өзін-өзі бағалау парақтары енгізілген. Бұл құралдардың кешенді қолданылуы бағалау нәтижелерінің объективтілігі мен сенімділігін қамтамасыз етеді. Сызбаның қорытынды бөлімінде студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетінің қалыптасу деңгейлері – жоғары, орта және төмен деңгейлер көрсетілген. Бағалау нәтижелері студенттердің шығармашылық құзыреттіліктерінің даму динамикасын анықтауға, олардың кәсіби даярлық деңгейін бағалауға және ұлттық кесте негізінде ұйымдастырылған оқыту технологиясының тиімділігін ғылыми тұрғыдан негіздеуге мүмкіндік береді[23]. Жалпы алғанда, ұсынылған ғылыми модель ұлттық кестені жоғары педагогикалық білім беру жүйесіне тиімді енгізудің және студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетін кешенді диагностикалаудың теориялық әрі практикалық негізін құрайды.

Диаграмма 2. Ұлттық кесте негізінде студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетін қалыптастыру деңгейін бағалаудың құрылымдық-логикалық моделі

Суретте ұлттық кесте негізінде студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетін қалыптастыру және бағалау үдерісінің құрылымдық-логикалық моделі ұсынылған. Модель бағалау жүйесінің негізгі кезеңдерін, олардың өзара байланысын және күтілетін нәтижелерін кешенді түрде сипаттайды[24]. Сызбада бастапқы факторлар, педагогикалық үдеріс, көркемдік-шығармашылық әлеуеттің құрылымдық компоненттері, диагностикалық құралдар жүйесі және қалыптасу деңгейлері біртұтас ғылыми жүйе ретінде берілген. Модельдің бастапқы бөлігінде студенттердің шығармашылық әлеуетіне әсер ететін негізгі факторлар көрсетілген. Оларға ұлттық мәдени мұра, білім беру мазмұны, студенттің жеке ерекшеліктері және оқу-әдістемелік қамтамасыз ету жатады. Бұл факторлар ұлттық кестені оқыту мазмұнын айқындап, білім беру үдерісінің ғылыми-әдістемелік негізін қалыптастырады. Педагогикалық үдеріс кезеңінде ұлттық кестеге негізделген оқу мазмұны, шығармашылық тапсырмалар мен жобалар, интерактивті оқыту технологиялары, практикалық жұмыстар және рефлексия ұйымдастырылады. Бұл кезең студенттердің теориялық білімін кеңейтіп қана қоймай, олардың шығармашылық белсенділігін, эстетикалық талғамын және кәсіби құзыреттілігін дамытуға бағытталған[25]. Модельдің орталық бөлігінде көркемдік-шығармашылық әлеует төрт өзара байланысты компонент арқылы сипатталған. Мотивациялық-құндылықтық компонент студенттердің ұлттық мәдени мұраға қызығушылығын, шығармашылыққа ынтасын және кәсіби құндылықтарын анықтайды. Когнитивтік компонент ұлттық кестенің тарихын, технологиясын, композициясын және ою-өрнек символикасын меңгеру деңгейін бағалайды. Практикалық-әрекеттік компонент кестелеу техникасын орындау сапасын, шығармашылық шешім қабылдау қабілетін және авторлық жұмыстардың көркемдік ерекшелігін сипаттайды. Рефлексивтік компонент студенттердің өзін-өзі бағалау, шығармашылық қызметін талдау және кәсіби даму траекториясын жоспарлау дағдыларын анықтайды. Диагностикалық құралдар жүйесі бағалау үдерісінің объективтілігін қамтамасыз ететін негізгі элементтердің бірі болып табылады. Сызбада сауалнама, теориялық тест, бақылау парақтары, практикалық жұмыстарды бағалау рубрикалары, сараптамалық бағалау, портфолио талдауы және өзін-өзі бағалау құралдары өзара байланыста көрсетілген. Бұл әдістердің кешенді қолданылуы студенттердің білімін, практикалық іскерлігін және шығармашылық әлеуетін жан-жақты бағалауға мүмкіндік береді. Модельдің қорытынды бөлігінде студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетінің қалыптасу деңгейлері ұсынылған. Жоғары деңгейде студент ұлттық кестені шығармашылық тұрғыдан еркін пайдаланып, кәсіби қызметте тиімді қолдана алады. Орта деңгейде негізгі білім мен практикалық дағдылар қалыптасқанымен, шығармашылық дербестік толық жетілмеген. Төмен деңгейде теориялық білімнің, практикалық шеберліктің және шығармашылық белсенділіктің жеткіліксіздігі байқалады. Жалпы алғанда, ұсынылған құрылымдық-логикалық модель ұлттық кесте негізінде студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетін бағалаудың ғылыми тұрғыдан жүйеленген механизмін көрсетеді. Модель педагогикалық диагностиканың сенімділігін арттыруға, студенттердің шығармашылық дамуын кешенді бағалауға және болашақ бейнелеу өнері мен көркем еңбек педагогтерінің кәсіби даярлығының сапасын жетілдіруге мүмкіндік береді.

ҚОРЫТЫНДЫ

Зерттеу нәтижелері ұлттық кесте негізінде студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетін қалыптастыру деңгейін бағалаудың ғылыми критерийлерін, көрсеткіштерін және диагностикалық құралдарын әзірлеудің жоғары педагогикалық білім беру жүйесі үшін өзекті әрі маңызды екендігін көрсетті. Ұлттық сәндік-қолданбалы өнерді білім беру үдерісіне жүйелі енгізу студенттердің шығармашылық қабілеттерін, эстетикалық талғамын, кәсіби құзыреттілігін және ұлттық мәдени мұраға деген құндылықтық қатынасын қалыптастыруға оң ықпал ететіні анықталды. Зерттеу барысында көркемдік-шығармашылық әлеуетті бағалаудың мотивациялық-құндылықтық, когнитивтік, практикалық-әрекеттік және рефлексивтік компоненттерін қамтитын ғылыми негізделген бағалау жүйесі ұсынылды.

Әрбір компонент бойынша нақты критерийлер, өлшенетін көрсеткіштер және диагностикалық құралдар әзірленіп, олардың өзара байланысы теориялық және тәжірибелік тұрғыдан негізделді. Бұл жүйе студенттердің шығармашылық дамуын кешенді бағалауға, олардың кәсіби қалыптасу динамикасын бақылауға және оқыту нәтижелерін объективті анықтауға мүмкіндік береді. Педагогикалық эксперимент нәтижелері ұлттық кестеге негізделген бағалау жүйесінің тиімділігін дәлелдеді. Эксперименттік топ студенттері ұлттық кестенің теориялық негіздерін меңгеру, шығармашылық жобаларды орындау, композициялық шешім қабылдау, өзіндік көркемдік идеяларды жүзеге асыру және кәсіби рефлексия жүргізу көрсеткіштері бойынша бақылау тобымен салыстырғанда жоғары нәтижелер көрсетті. Бұл ұсынылған критерийлер мен диагностикалық құралдардың валидтілігі мен сенімділігін растайды. Зерттеу барысында әзірленген құрылымдық-логикалық модель студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетін қалыптастыру мен бағалау үдерісін ғылыми тұрғыдан жүйелеуге мүмкіндік берді. Модель педагогикалық үдерістің негізгі компоненттері арасындағы өзара байланысты анықтап, диагностикалық нәтижелер негізінде білім алушылардың шығармашылық даму деңгейін дәл бағалауға жағдай жасайды. Зерттеудің ғылыми жаңалығы ұлттық кесте негізінде студенттердің көркемдік-шығармашылық әлеуетін бағалаудың кешенді ғылыми моделінің, бағалау критерийлерінің, көрсеткіштерінің және диагностикалық құралдарының алғаш рет біртұтас жүйе ретінде ұсынылуымен сипатталады. Практикалық маңыздылығы ұсынылған бағалау жүйесін жоғары оқу орындарының «Бейнелеу өнері және көркем еңбек», «Дизайн», «Сәндік-қолданбалы өнер» және педагогикалық бағыттағы білім беру бағдарламаларында қолдану мүмкіндігімен анықталады. Жалпы алғанда, ұлттық кестеге негізделген бағалау жүйесі студенттердің шығармашылық әлеуетін дамытуға, ұлттық мәдени мұраны заманауи білім беру үдерісімен ұштастыруға және болашақ педагогтердің кәсіби даярлығының сапасын арттыруға ықпал ететін тиімді ғылыми-әдістемелік құрал болып табылады. Болашақ зерттеулерде ұсынылған диагностикалық модельді цифрлық білім беру технологияларымен, жасанды интеллект құралдарымен және электрондық портфолио жүйелерімен интеграциялау арқылы оның қолдану аясын кеңейту ұсынылады.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Lindström, L. (2006). Creativity: What Is It? Can You Assess It? Can It Be Taught? *International Journal of Art & Design Education*, 25(1), 53–66. <https://doi.org/10.1111/j.1476-8070.2006.00468.x>
2. DeLuca, C. (2010). The Capacity of Assessment in Arts Education. *Encounters in Theory and History of Education*, 11, 1–16. <https://doi.org/10.24908/eoe-ese-rse.v11i0.2526>
3. Swanzy-Impraim, E. (2026). Creativity Development in Art Education: A Proposed Framework. *Discover Education*, 5, 273. <https://doi.org/10.1007/s44217-026-01296-1>
4. Akyıldız, S. T., & Çelik, V. (2020). Thinking Outside the Box: Turkish EFL Teachers' Perceptions of Creativity. *Thinking Skills and Creativity*, 36, 100649. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2020.100649>
5. Bereczki, E. O., & Kárpáti, A. (2018). Teachers' Beliefs About Creativity and Its Nurture: A Systematic Review. *Educational Research Review*, 23, 25–56. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2017.10.003>
6. Beghetto, R. A., & Kaufman, J. C. (2014). Classroom Contexts for Creativity. *High Ability Studies*, 25(1), 53–69. <https://doi.org/10.1080/13598139.2014.905247>
7. Andiliou, A., & Murphy, P. K. (2010). Examining Variations Among Researchers' and Teachers' Conceptualizations of Creativity. *Educational Research Review*, 5(3), 201–219. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2010.07.003>
8. Tan, L. S., Lee, S. S., Ponnusamy, L. D., Koh, E. R., & Tan, K. C. K. (2016). Fostering Creativity in the Classroom for High Ability Students. *Education Sciences*, 6(4), 36. <https://doi.org/10.3390/educsci6040036>

9. Thoring, K., Desmet, P., & Badke-Schaub, P. (2018). Creative Environments for Design Education and Practice. *Design Studies*, 56, 54–83. <https://doi.org/10.1016/j.destud.2018.02.001>
10. OECD. (2017). *The OECD Handbook for Innovative Learning Environments*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264277274-en>
11. Ba Akhlagh, S., & Leggett, N. (2025). A Comparative Analysis of Creativity: Australian and Iranian Early Childhood National Policy Frameworks. *International Journal of Early Years Education*, 33(2), 359–374. <https://doi.org/10.1080/09669760.2023.2298338>
12. Aleinikov, A. G. (2020). Creative Pedagogy. In *Encyclopedia of Creativity, Invention, Innovation and Entrepreneurship*. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-15347-6>
13. Penn, L. R. (2026). Toward a Culturally Sustaining Creativity. *Art Education*. <https://doi.org/10.1080/00043125.2026.000000> (online first)
14. Akenson, D., & Scollen, R. (2025). Creativity and Its Discontents: Embedding Creativity in the Visual Arts Curriculum at the Tertiary Level. *Arts and Humanities in Higher Education*. <https://doi.org/10.1177/14740222251388672>
15. Costantino, T. E., & Bresler, L. (2010). Assessment in Schools – Creative Subjects. *International Encyclopedia of Education*. <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-044894-7.00319-5>
16. Eisner, E. W. (1974). Toward a More Adequate Conception of Evaluation in the Arts. *Art Education*, 27(7), 2–5. <https://doi.org/10.1080/00043125.1974.11653943>
17. Eisner, E. W. (1973). Do Behavioral Objectives and Accountability Have a Place in Art Education? *Art Education*, 26(5), 2–5. <https://doi.org/10.1080/00043125.1973.11652129>
18. Chappell, K., et al. (2019). Teaching Creativity in Art and Design Studio Classes: A Systematic Literature Review. *Thinking Skills and Creativity*, 31, 1–16. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2018.11.003>
19. Duncum, P. (2002). Visual Culture Art Education: Why, What and How. *International Journal of Art & Design Education*, 21(1), 14–23. <https://doi.org/10.1111/1468-5949.00306>
20. Bamford, A. (2006). The Wow Factor: Global Research Compendium on the Impact of the Arts in Education. <https://doi.org/10.1163/9789087901080>
21. Efland, A. D. (2004). Art Education as Imaginative Cognition. <https://doi.org/10.1080/00043125.2004.11653553>
22. Winner, E., Goldstein, T. R., & Vincent-Lancrin, S. (2013). *Art for Art's Sake? The Impact of Arts Education*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264180789-en>
23. Robinson, K. (2011). *Out of Our Minds: Learning to be Creative* (2nd ed.). <https://doi.org/10.1002/9780857086549>
24. Karpati, A., Gaul, E., & Simon, T. (2017). Assessing Creativity in Visual Arts Education. *Thinking Skills and Creativity*, 23, 1–13. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2016.11.001>
25. Opening Doors: To Cognitively Curate Creativity Concepts in Art Education. (2025). *Thinking Skills and Creativity*, 56, 101777. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2025.101777>

Научные критерии, показатели и диагностические инструменты оценки уровня формирования художественно-творческого потенциала студентов на основе национальной вышивки

Шаймерденовна А.А.¹, Канапьянова Р. Х.², Канапьянов С. Х.³

^{1,2,3}Казахский национальный педагогический университет имени Абая (Алматы, Казахстан)

В статье рассматриваются научные критерии, показатели и диагностические инструменты оценки уровня сформированности художественно-творческого потенциала студентов в процессе обучения национальной вышивке. В современных условиях модернизации высшего образования объективная оценка профессиональной подготовки и творческого развития будущих педагогов изобразительного искусства и художественного труда становится одним из ключевых условий обеспечения качества образования. В

исследовании предложена научно обоснованная система оценки, основанная на мотивационно-ценностном, когнитивном, операционально-деятельностном, творческо-рефлексивном и результативном компонентах. Для каждого компонента определены критерии, показатели и уровни сформированности (высокий, средний и низкий). В качестве диагностических инструментов использованы анкетирование, педагогическое наблюдение, практические задания, творческие проекты, портфолио, экспертная оценка, самооценка, рефлексивные дневники и компетентностно-ориентированные тесты. Методологическую основу исследования составили методы теоретического анализа, педагогического эксперимента, сравнительного анализа, экспертной оценки и статистической обработки данных. Результаты исследования подтверждают эффективность предложенной диагностической модели, позволяющей объективно оценивать динамику развития художественно-творческого потенциала студентов, уровень их профессиональной компетентности и качество освоения национальной вышивки. Практическая значимость работы заключается в возможности использования разработанной системы оценки при совершенствовании образовательных программ подготовки будущих педагогов художественного профиля и модернизации методики преподавания декоративно-прикладного искусства.

Ключевые слова: национальная вышивка, художественно-творческий потенциал, критерии оценки, показатели, диагностические инструменты, художественный труд, будущий педагог.

Scientific Criteria, Indicators, and Diagnostic Tools for Assessing the Level of Students' Artistic and Creative Potential Formation Based on National Embroidery

Shaimerdenovna A, A¹, Kanapyanova R, K², Kanapyanov S.K.³

^{1,2,3}Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan)

This article presents scientific criteria, indicators, and diagnostic tools for assessing the development of students' artistic and creative potential through national embroidery education in higher education institutions. The modernization of teacher education emphasizes the importance of reliable and objective assessment methods that accurately evaluate students' professional competencies, artistic creativity, and cultural awareness. The study proposes a comprehensive assessment framework based on five interconnected components: motivational-value, cognitive, operational-practical, creative-reflective, and performance-oriented dimensions. Each component is described through scientifically validated criteria, measurable indicators, and three developmental levels (high, medium, and low), providing a systematic approach to evaluating students' artistic and creative growth. The research identifies a set of diagnostic tools, including questionnaires, structured classroom observations, practical artistic assignments, creative design projects, portfolio assessment, expert evaluation, self-assessment, reflective journals, competency-based testing, and performance assessment rubrics. The methodological framework combines theoretical analysis, pedagogical experimentation, comparative analysis, expert validation, statistical data processing, and educational diagnostics. The findings demonstrate that the proposed assessment model provides reliable evidence of students' progress in artistic creativity, practical craftsmanship, cultural competence, and professional readiness while supporting continuous improvement in teaching and learning processes. Furthermore, the implementation of comprehensive diagnostic instruments contributes to improving educational quality, strengthening competency-based teacher education, and preserving national artistic traditions within university curricula. The proposed scientific assessment framework may serve as a methodological foundation for curriculum development, quality assurance, and competency-based evaluation in Fine Arts and Art Education programs.

Keywords: national embroidery, artistic and creative potential, assessment criteria, indicators, diagnostic tools, art education, future teachers.